

СКЛАДОВІ МОДЕЛІ ІДЕАЛЬНОГО ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Різні покоління та освітні системи завжди шукали та продовжують проєктувати модель ідеального вчителя. Дені Дідро вважав учителя «мірилом ефективності роботи освітнього закладу. Серед обов'язкових якостей гарного вчителя учений називає глибоку обізнаність із предметом, який він викладає, освіченість, яка потрібна для викладання в школі, терпіння, добру вдачу, чесність і чуйну душу» [1]. І. П. Підласий, виходячи з головної функції учителя та специфіки практичної педагогічної діяльності, пропонує модель ідеального педагога, елементами якої є «спеціаліст», «працівник», «людина». Ідеальний педагог, на думку дослідника, – це зразок професіонала, носій громадянських, виробничих і особистісних функцій, сформованих на найвищому рівні. Обов'язковими професійними якостями педагога дослідник вважає працьовитість, працездатність, дисциплінованість, відповідальність, уміння визначити мету, обрати шлях її досягнення, організованість, наполегливість, систематичне і планомірне підвищення свого професійного рівня, прагнення постійно підвищувати якість своєї праці а також володіння предметом викладання, методикою викладання предмета, психологічну підготовку, загальну ерудицію, широкий культурний кругозір, педагогічну майстерність, володіння технологіями педагогічної праці, організаторські уміння та навички, педагогічний такт, педагогічна техніка, володіння технологіями спілкування, ораторське мистецтво та ін. Головною характеристикою педагога учений вважає професійний потенціал, тобто «сукупність об'єднаних у систему природних і набутих якостей, що визначають здатність педагога виконувати свої обов'язки на заданому рівні» [2].

Свої «формули» ідеального педагога окреслюють і освітні системи за кордоном. Так, на думку британських стандартів компетентностей освітян, вчитель – це сукупність педагогічної компетентності, майстерності, професійно та соціально значущих якостей, індивідуального стилю діяльності, що забезпечує ефективність і якість освітнього процесу. Вчитель-професіонал повинен бути креативним, цікавим, допитливим та тяжко працювати, щоб бути ефективним на уроці, вважають у США. Підготовка вчителів перш за все направлена на виховання творчої особистості, яка здатна використовувати найновіші досягнення педагогічної науки і практики, створювати інноваційні педагогічні технології – вважають у Франції.

У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка підготовку майбутніх учителів будують не тільки з огляду на тенденції світової освітньої практики, а й враховують реалії практичної підготовки педагога, який буде працювати у змінних умовах. А саме, змінюються законодавство та нормативні документи. Адже цьогорічні випускники працюватимуть за новим стандартом загальної середньої освіти, який зараз знаходиться у розробці, не знайомі із підручниками, наприклад, для 8 та 4 класів, конкурс на які буде оголошено тільки наступного року і т.д. По – друге, з'являються нові технології, засоби та інновації, наприклад, технопедагогіка, як освітня технологія; доповнена реальність, як засіб віртуалізації навчальних об'єктів, процесів та явищ; IBL (inquiry based learning) – як інноваційний підхід для формування навичок наукової діяльності учнів. По-третє, вчителі, які опанували конкретними предметними областями, працюватимуть в умовах впровадження інтегрованого навчання, яке «об'єднує декілька, а то й усі предмети, і ґрунтується на комплексному підході, у якому освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни» (адаптовано з “Natural Curiosity: A Resource for Teachers” University of Toronto OISE) [3]. Можна перелічувати ще багато викликів, але одним із важливих, який найчастіше стає вирішальним чинником у перші три роки для молодого вчителя – це конфлікт поколінь. Молодь, яка розпочинає свою професійну діяльність у закладах освіти працюватиме в середовищі, яке містить три покоління: перше – досвідчені педагоги, які важко адаптуються до змін та цифрових технологій і продовжують навчати «так, як їх навчали», покоління вчителів, близьких по віку, яке впродовж своєї діяльності бачить

тільки зміни та уявляє освітню систему «як літак, оббивку якого ремонтують у процесі польоту», і вважають, що це треба просто якось пережити або пристосуватись, бо заробітна плата схиляє до останнього. І третє покоління – це покоління дітей, які вже зовсім інші, аніж тому 4–5 років були самі випускники, з іншою мотивацією, уподобаннями, стилем мислення та стратегією учіння.

Підготовка майбутнього педагога в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка відбувається за чіткою системою, яка базується на:

- глибоких і міцних знаннях предмета, його діалектичних основ;
- уміння цікаво та доступно здійснювати освітню діяльність, досягати ефективних результатів;
- любові до учнів і своєї професії;
- особистих моральних, духовних і фізичних якостях.

Діяльність усіх структур університету спрямована на формування компетентностей вчителя Нової української школи (рис. 1).

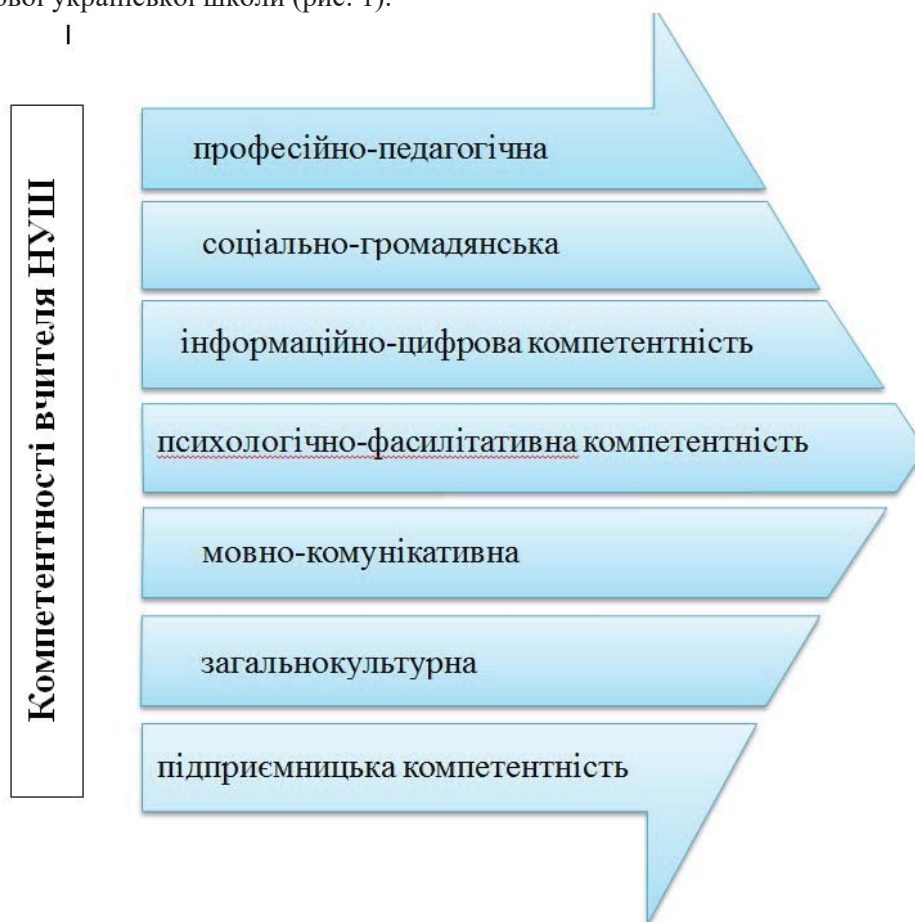

Рис. 1.

Наскрізною компетентністю, яка формується не тільки в межах спеціальних дисциплін, а наскрізно у всіх курсах та дисциплінах, та є визначальною для формування здатності майбутніх педагогів навчатись упродовж життя за умов цифровізації освіти є інформаційно-цифрова компетентність, як «здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства». Рамка цієї здатності передбачає 6 складових, на основі розробки Jisc [4] (рис. 2)

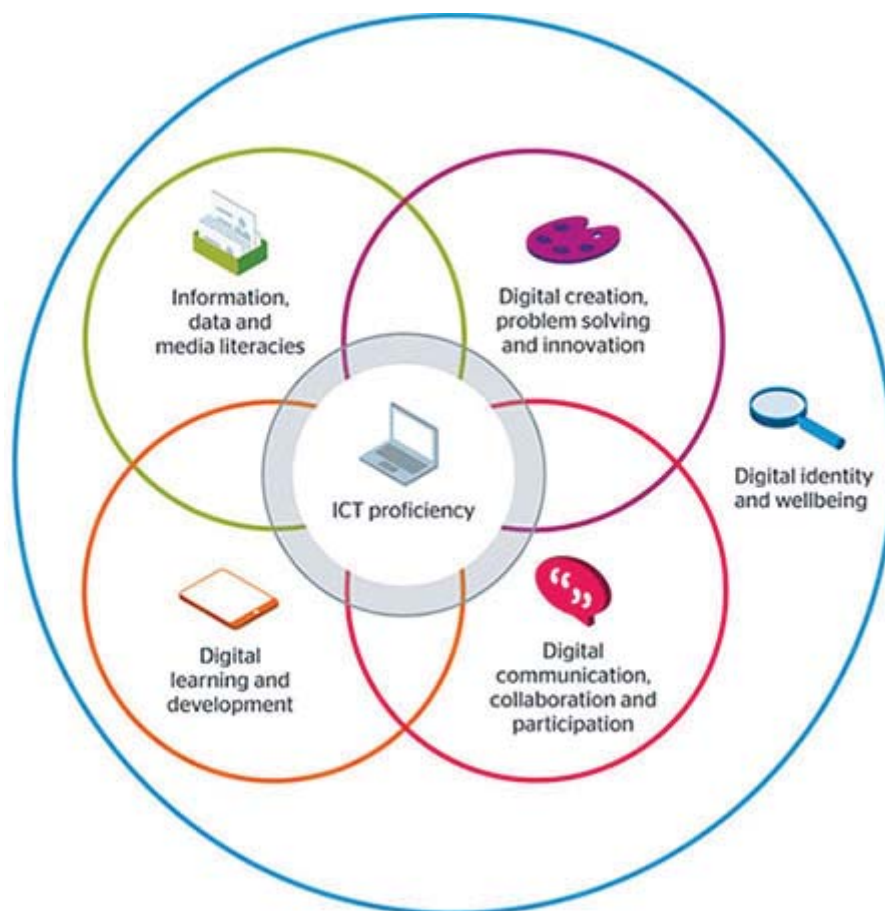

Рис. 2.

Реалізація в ТНПУ	Складова	Опис складової	Опис компетентностей
1	2	3	4
Для усіх спеціальностей у процесі комп'ютерної практики	ІКТ (цифрове) знання	Знання цифрових технологій	Знання цифрових технологій. Використання пристроїв, додатків, програмного забезпечення та послуг на основі ІКТ. Впевнене опанування новими пристроями, додатками, програмним забезпеченням та послугами та спроможність бути в курсі змін ІКТ. Здатність вирішувати проблеми та збої ІКТ, коли вони виникають, а також розробляти та впроваджувати рішення ІКТ. Розуміння основних понять у процесі обчислення, кодування та обробки інформації.

1	2	3	4
		Цифрова продуктивність	<p>Використання засобів на основі ІКТ для ефективного, продуктивного виконання завдань і з увагою до якості.</p> <p>Можливість вибору пристроїв, програм, програмного забезпечення та систем відповідно до різних завдань, оцінивши їх переваги та обмеження.</p> <p>Здатність прийняти та (де необхідно) адаптувати цифрові інструменти до персональних потреб.</p> <p>Забезпечення безперебійної роботи в різних інструментах, платформах та додатках для досягнення складних завдань.</p> <p>Розуміння того, як цифрові технології змінюють практику на роботі, вдома, в суспільному та громадському житті.</p>
Для усіх спеціальностей у курсі «Сучасні інформаційні технології»	Інформація, дані та медіа (критичне використання)	Інформаційна грамотність	<p>Здатність знаходити, оцінювати, керувати, лікувати, організовувати та ділитися цифровою інформацією.</p> <p>Можливість інтерпретувати цифрову інформацію для академічних та професійних цілей, а також переглянути, проаналізувати і представити наново цифрову інформацію в різних налаштуваннях.</p> <p>Критичний підхід до оцінки інформації з точки зору її походження, актуальності, цінності та достовірності.</p> <p>Розуміння правил авторського права та відкритих альтернатив, наприклад, Creative Commons, та можливості посилалися на цифрові твори відповідним чином у різних контекстах.</p>
		Робота з даними	<p>Можливість збирати, керувати, отримувати доступ та використовувати цифрові дані в електронних таблицях, базах даних та інших форматах та інтерпретувати дані за допомогою запитів, даних аналізу та звітів. Практика захисту персональних даних.</p> <p>Розуміння: як дані використовуються в професійному та громадському житті; правові, етичні та безпекові вказівки щодо збору та використання даних та як можна збирати та використовувати персональні дані.</p>

1	2	3	4
		Медіаграмотність	Здатність критично приймати та відповідати на повідомлення в засобах масової інформації. Критичний підхід та здатність оцінювати повідомлення ЗМІ з точки зору їх походження та мети. Розуміння цифрових медіа як соціального, політичного та освітнього інструменту і виробництва цифрових медіа як технічної практики
Частково для окремих спеціальностей, як окремі модулі	Цифрове створення, вирішення проблем та інновації	Цифрове створення	Можливість проєктувати та/або створювати новий цифровий контент та матеріали, наприклад, цифровий запис, цифрове зображення, цифрове аудіо та відео, цифровий код, програми та інтерфейси, веб-сторінки. Розуміння цифрового виробничого процесу та основ роботи редагування та кодування.
		Цифрові дослідження та вирішення проблеми	Здатність використовувати цифрові докази для вирішення проблем та пошуку відповідей на питання; збирати нові докази; оцінювати якість та цінність доказів, а також ділитися доказами та висновками, використовуючи цифрові методи. Розуміння цифрових методів дослідження та різних даних, інструменти та методи аналізу.
		Цифрова інновація	Здатність приймати та розвивати нові практики з цифровими технологіями в різних умовах (особистісні та організаційні, соціальні та робочі). Здатність використовувати цифрові технології для розробки нових ідей, проєктів та можливостей. Розуміння інновацій, управління підприємством та проєктами в цифровому вигляді.
У процесі неформальної та інформальної освіти. Тренінг для магістрів	Цифрове спілкування, співпраця та участь	Цифрова комунікація	Здатність ефективно спілкуватися в цифрових медіа та просторах – таких, як текстові форуми, інтернет-відео, аудіо- та соціальні медіа; здійснювати дизайн цифрового зв'язку для різних цілей та аудиторій; поважати інших у публічних комунікаціях; зберігати конфіденційність у приватному спілкуванні; ідентифікувати та вирішувати помилкові чи шкідливі цифрові комунікації. Розуміння особливостей різних цифрових носіїв для спілкування та різновиди комунікаційних норм та потреб.

1	2	3	4
		Цифрова співпраця	Здатність брати участь у цифрових колективах і робочих групах; ефективно співпрацювати з використанням спільних цифрових інструментів та засобів масової інформації; виробляти спільні матеріали; використовувати інструменти спільної діяльності; ефективно працювати у міжкультурному просторі. Розуміння особливостей різних цифрових інструментів для співпраці, а також різноманітних культурних та інших норм спільної роботи.
		Цифрова участь	Здатність брати участь, сприяти та будувати цифрові мережі; брати участь у соціальному та культурному житті за допомогою цифрових медіа та послуг; створювати позитивні зв'язки та будувати контакти; ділитися та поширювати повідомлення через мережі; поводитися безпечно та етично в мережі. Розуміння того, як впливають цифрові медіа та мережева соціальна поведінка.
Окремий модуль у практичній підготовці, у методиках навчальних дисциплін*	Цифрове навчання та розвиток	Цифрове навчання	Здатність виявляти та використовувати цифрові ресурси навчання; брати участь у навчальних діалогах через цифрові носії інформації; використовувати навчальні програми та послуги (особисті або організаційні); використовувати цифрові інструменти для організації, планування та розмірковування над навчанням; записувати навчальні події/дані та використовувати їх для самоаналізу, рефлексії та демонстрації досягнення; стежити за власним прогресом; участь у цифровому оцінюванні й отримання цифрового зворотного зв'язку; керувати власним часом та завданнями, увагою та мотивацією до навчання в цифрових налаштуваннях. Розуміння можливостей та проблем, пов'язаних із навчанням в Інтернеті, і власних потреб та уподобань як цифрового учня (наприклад, доступ, ЗМІ, платформа та педагогіка)

1	2	3	4
		Цифровий розвиток	Здатність підтримувати та розвивати інших у цифрових системах, працювати в навчальній програмі, розробляти можливості навчання, підтримувати та полегшувати навчання; проявляти активність у навчанні учнів, ефективне використання наявних цифрових інструментів та ресурсів. Розуміння навчальної цінності різних засобів масової інформації для викладання, вивчення та оцінювання, різних навчальних підходів та їх застосування в цифрових налаштуваннях.
Упровадження спецкурсів чи окремих тренінгових програм*	Цифрова ідентичність та добробут	Управління цифровою ідентичністю	Здатність розробляти та проектувати позитивну цифрову ідентичність, а також керувати цифровою репутацією (особистою чи організаційною) в межах різних платформ; будувати та підтримувати цифрові профілі й іншу ідентичність; переглянути вплив діяльності в Інтернеті; збирати та поширювати особисті матеріали в цифрових мережах. Розуміння репутаційних переваг та ризиків, пов'язаних з цифровою участю.
		Цифрове благополуччя	Здатність доглядати за особистим здоров'ям, безпекою, стосунками та балансом роботи та життя в цифрових додатках; використовувати цифрові інструменти в пошуках особистих цілей (наприклад, здоров'я та фітнес) та брати участь у соціальній та громадській діяльності; діяти безпечно та відповідально в цифрових середовищах; домовлятися і вирішувати конфлікт; керувати цифровим навантаженням, перевантаженням і відволіканням; діяти з турботою про людське та природне середовище у процесі використання цифрових інструментів. Розуміння переваг та ризиків цифрової участі та їх впливи на здоров'я та благополуччя.

Зауважимо, що * позначені пропозиції щодо удосконалення освітніх програм підготовки майбутніх педагогів у ТНПУ.

Система цифрової компетентності громадян, відома також під скороченою назвою DigComp, вперше була оприлюднена Європейською Комісією у 2013 році [5]. Вона була задумана як інструмент для підвищення рівня цифрової компетентності громадян, сприяння

політикам у формуванні політики, підтримуючої розбудову цифрової компетентності, планування освітньо-навчальних ініціатив задля підвищення рівня цифрової компетентності конкретних цільових груп. Система DigComp також дозволила запровадити спільний підхід до визначення і описування основних сфер цифрової компетентності й, отже, запропонувала загальний орієнтир на європейському рівні. Вважаємо, що дотримання цієї рамки та пропозицій дозволять підвищити якість підготовки майбутніх вчителів у педагогічному виші.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Сост. и авт. ввводных статей А.И.Пискунов. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1981. – 528 с.
2. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс : учеб. для студ. пед. вузов : в 2 кн. – М.:ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1. Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.
3. Natural Curiosity 2nd Edition: A Resource for Educators The Importance of Indigenous Perspectives in Children's Environmental Inquiry – URL: <https://wordpress.oise.utoronto.ca/naturalcuriosity/nc2/>
4. Building digital capability – URL: <https://digitalcapability.jisc.ac.uk/what-is-digital-capability/>
5. Digital competence framework – URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework/>

БОЙКО МАРІЯ

кандидат педагогічних наук, доцент,
голова комісії з внутрішнього забезпечення якості освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ПАРТНЕРСТВО «УНІВЕРСИТЕТ-РОБОТОДАВЕЦЬ» У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

В умовах реформування освітньої галузі, реалізації Концепції Нової української школи Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка здійснює пошук шляхів ефективної, комплексної взаємодії університету-роботодавця, яка сприяє якісній підготовці фахівців та їх затребуваності на ринку праці. З цією метою в університеті розроблено інституційну модель системи внутрішнього забезпечення якості освіти, яка є однією з необхідних організаційних умов успішного функціонування закладу вищої освіти, для якої характерні гнучкість, мобільність, можливість самореалізації, розвиток лідерського потенціалу всіх учасників освітнього процесу. Розробка та реалізація моделі сприяє активній взаємодії адміністрації, професорсько-викладацького складу, керівників структурних підрозділів, педагогічних працівників, зовнішніх стейкхолдерів – замовників та студентів – споживачів освітніх послуг.

У цьому напрямі діяльності в ТНПУ діють чіткі процедури: функціонує рада зовнішніх стейкхолдерів, у процесі підвищення якості освітніх послуг активно взаємодіють внутрішні стейкхолдери. Центр забезпечення якості освіти систематично проводить опитування вчителів, директорів шкіл щодо якості підготовки майбутніх фахівців, розроблено та впроваджено онлайн опитування стейкхолдерів університету. Результати моніторингу обговорюються на засіданні комісії з внутрішнього забезпечення якості освіти, радах факультетів, засіданні ректорату тощо.

У контексті здійснення заходів щодо внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті запроваджено прозорий механізм формування, моніторингу та перегляду освітніх програм. Створено програмну раду, як дорадчий орган гаранта освітньої програми, в яку входять кращі вчителі – практики, директори шкіл, які допомагають вдосконалити освітню програму. Студенти-практиканти щорічно проводять SWOT – аналіз шкільних програм, магістри – SWOT - аналіз бакалаврських та магістерських освітніх програм. Такий моніторинг дає можливість простежити траєкторію програмних результатів, вдосконалити розвиток професійних компетентностей, яких сьогодні вимагає від вчителя Нова Українська школа. З метою підвищення якості освітніх послуг, комісією з внутрішнього забезпечення якості освіти проведено практичні семінари: «Акредитація освітніх програм: процедури та критерії оцінювання», «Стейкхолдери у процесі забезпечення якості вищої освіти у ЗВО», «Розробка інструментів моніторингу та перегляду освітніх програм», «Гарант освітньої програми, програмна рада, група забезпечення у процесі підвищення якості підготовки фахівців в ТНПУ» тощо.

В університеті процес підготовки майбутнього фахівця відбувається на студентоцентрованій основі, розроблено нормативне забезпечення реалізації принципів студентоцентрованого навчання на